

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Jövönk.

Lehet, hogy ebben az esztendőben már vége lesz a háborúnak és megszabadulván sok keserves gondtól, új nehéz gondoknak leszünk hordozói.

Azt hiszem ugyanis, a háború után mindenki előtt egyszerre nyilvánvalóvá lesz az a sokaktól most még nemcsak nem látott, de nem is sejtett rengeteg sok súlyos feladat, mely mindegyik egyházra, de tán valamennyi közt legjobban a mi református egyházunkra vár.

Az egyházi életnek s az egyházi munkának egészen mássá kell lenni háború után, mint volt az azt megelőző éveinkben. Sokan a vallásosság megnövekedését várták a háborútól, — én az ellenkező eredménytől tartok. Azt elhiszem, hogy a közvetlen veszély pillanatában Istenhez térnek olyanok is, kik Órá máskor sohasem gondoltak; de azt, hogy az éveken át elhúzódó hívságos állapot, — a meg nem értett okból szenvedett sok nyomorúság, — a mindenütt tapasztalt egyenlőtlenség, — az erkölcstelenség minden téren felburjánzása, — a ravaszok és silányok boldogulása, — a, bár legszebb kötelességből s bár többnyire kedv ellen teljesített, rendszeres vérontás elősegítené Krisztus szelid uralmának terjedését, azt hinni nem tudom.

Azokat is, kik itthon szenvedtek s azokat még inkább, kik életüket kockáztatták s tán egészségüket, épségüket elveszítették: újra meg kell nyerni és meg kell tartani az egyháznak, ha azt akarjuk, hogy református egyházunk — magyar nemzeti létünknek egyik főerőssége — lassú senyvedéssel el ne pusztuljon.

Mindig nagyon nagy értékűnek tartottam a lelkipásztori munkát, de úgy vélem, hogy a háború után következő években nemcsak a szorosan vett egyházi élet, hanem általában a kulturális és erkölcsi fejlődés biztosítása tekintetében is felül fog múlni jelentőségben minden más, vele összehasonlítható élethivatást. Jövönk — és pe-

dig nem csupán egyházi, de nagyrészt nemzeti jövönk is attól függ, milyenek lesznek lelkipásztoraink.

Ez a felfogásom is azonban az 1848. XX. t.-cikk fokozatos végrehajtásának nevezett törvényjavaslatra viszi át gondolatimat. Attól tartok, ez a javaslat — ha törvényvé leszen — felettebb hasonlít az Ézsau tál lencséjéhez. Jó ez is, mint ama lencse volt az éhes gyomornak, ám arra nem méltó, hogy jussunkat adjuk érte.

Még csak nem is a lelkészek javadalmának szomorúan alacsony voltára célozok. Igaz ugyan, hogy most érvényben levő Egyházi Törvényünk (1. t.-c. 114. §-a) kifejezetten az 1848. XX. t.-c. alapján helyezi kilátásba a 2400 koronával kezdődő s korpótlékokkal 3600 koronáig emelkedő minimális fizetést; de hát szerencsére most együtt lesz zsinatunk, módosítja az Egyházi Törvényeket s kereshet más alapot, melyen ezt a gondoskodást ismét kilátásba helyezheti. Őszintén megvallva, nem is tartom fontosnak, hogy a lelkipásztori fizetések magas összegekben legyenek megszabva. Elvégre, aki magyar kálvinista papnak megy, annak úgyszólván el kell készülnie lenni a tisztességes szegénységre.

Én bele tudnék nyugodni abba, — bármily nagyfontosságúnak tartom is a lelkészi munkát, — hogy a lelkészi fizetések maradjanak a mostani állapotukban, de nem tudok megnyugodni abban, hogy az 1848. XX. t.-cikk fokozatos végrehajtásának nevezett törvényjavaslatban kontemplált segélyezés alapján nem tudunk létesíteni olyan intézményeket, melyek a lelkészi pályára a legalkalmasabbakat vonzani képesek lehetnének.

Első feladatnak tartanám a lelkész nevelés célját szolgáló intézetek létesítését. Úgy rendezni be papnevelőinket (úgy az akadémiákon, mint az egyetemi theologiai kar mellett), hogy minden papjelölt, s lehetőleg már felsőbb gimnázista korában is, teljesen ingyen részesüljön

nemesak anyagi ellátásban, hanem a leendő lelkipásztorhoz mindenképen illő nevelésben. Ha évenként egy felmilliót fordíthatnánk erre a célra, be lehetne rendezni mindegyik egyházkerületünkben egy-egy jó papnevelőt, amelyből kikerült ifjak — hiájával sok most rájuk tapadó hibának — kisebb fizetés mellett is jobban tudnák végezni gyönyörű munkájukat, mint most sok jó javadalmú sivar lélek.

A másik, nem kevésbé fontos feladat volna *papgyermek számára internátusok* felállítása. Magános embernek, vagy egy gyermektelen párnak is, meg lehet élni rendes viszonyok közt az évi 1600 koronára alapított javadalomból is. Az anyagi gond csak a gyermekneveléssel kezdődik. S a gyermekeket neveltető papon nem lehet segíteni családi pótlékkal. Az állami tisztviselő, ha nő a gyermeke, áttéteheti magát olyan helyre, hol a gyermek iskolába járhat. A lelkipásztor nem változtathatja így a helyét s ha faluról küldi be gyermekét az iskola székhelyére, a 200 vagy bár 400 koronás családi pótlékkal mit sem ér. Kellene csinálni *Kálvineumokat, nemesak az árva, de minden papgyermek, fiúk és leányok* részére, amelyekben minden arra méltó, azaz kellően szorgalmas és jó magaviseletű gyermek a családi pótléknak megfelelő összegért minden ellátásban részesüljön. Nem kell emlegetni, mennyi kitűnőségünk került ki papi családból. Ime előttünk hát a bizonyosság, hogy a papgyermek hűséges nevelésével tehát a nemzet jövője szempontjából is nagyértékű munkát végeznénk s amellet biztosítékot adván ezzel arra, hogy a család növekedése nem fog inséget okozni, kívánatossa tennek a papi pályát mindenki számára. De . . . az ilyen nevelő intézetekre is kellene évente, azt hiszem egy pár millió korona.

Ezekre nem lehet gondolni sem az 1848. XX. t.-cikk végrehajtásának nevezett törvényjavaslat alapján. Pedig az ilyen intézetek és ezekhez hasonlóak által a lelkipásztor munkarejének növelése s munkakedvének biztosítása többet érnenek egyházi jövőnk szempontjából, mint a legkiválóbb adminisztráció.

Mert nem az elfogyasztott papírivek számától, a jegyzőkönyvek vastagságától, a szépen megvonalt rubrikáktól, sőt nem is a gyűlések gyakoriságától s azokon az ügyrend pontos megtartásától, hanem lelkipásztoraink s presbiteraink buzgóságától függ a jövőnk.

Egyház

Református anyaszentegyházunk építése.

(Folytatás.)

III. *Liturgiáról.* A liturgiáról, vagy istentiszteletünk egységes rendtartásáról igen sok szó és írás volt mostanság. Nagyon helyes is, hogy mindazokkal foglalkozzunk, melyek a mi lelkünknek idvességre vezérlő eszközei.

Istentiszteletünk *ereje*, középpontja az *igehirdetés*, ez legyen mindig erős evangéliumi izű és tartalmú alkalmi, tanulságos, ébresztő, ható. Külső alakjára csak annyit mondok, hogy némely prédikátor az egész bevezető részt elmondja, míg végül megszólítja a gyülekezetet. Ez nem helyes; minden nevezetes prédikátor a gyülekezet megszólításával kezdte és kezdi beszédét, úgy, mint Péter apostol Csel. 2¹⁴ szerint; már pedig ugyan ki prédikálna hatalmasabban, mint Péter?!

Istentiszteletünk *jelemelője* az *imádság*. Ez legyen lehetőleg alkalmi, buzgóságos, megindító, külső alakjára: ne hosszú! kezdődjék mindig a Kihez való megszólítással, mert nem helyes az, hogy némely pap előbb egy tekervényes körmondatot mond el s csak azután jön a megszólítás. B. e. Gergely Antal prédikátor minden imádságát megszólítással kezdte. Erre különben minta az Uri imádság.

Istentiszteletünk *szépsége* volna az *ének*; sajnos, ez nagyon sokszor — többnemű ok miatt — megbotránkoztatásokba csap át. Nagyon kívánatos volna azért, hogy az éneket az iskolába járó növendékekkel intenzívebben tanultatnák, az ifjúságot benne tovább képeznék, sőt az idősebb egyháztaggokkal a téli időszakban gyakoroltatnák. Ne engedjük istentiszteletünk szépségét tovább torzítottatni. Az énekvezérek vezessék az éneket hosszú utónyújtás és orgona közjáték nélkül, hogy éneklésünk szép és buzgóságos legyen.

Istentiszteletünknel a *sákramentumok* kiszolgálása a *megható* rész. Megható, mert ezek hitünknek sarkpontjai; a kiszolgáltatással, vétellel, sőt még az ott való pusztá megjelenéssel is, mintegy szembe érzi a hívő lélek magát az ő Istenével. Rendkívüli gonddal kell hát óvni s nagy féltékenységgel kell őrizni annak szentségét. Kívánatos volna a keresztelest lehetőleg a templomban tartani, tekintettel arra, hogy vasárnap délelőttöként úgyis sok keresztelest szokott lenni a lelkészi hivatalban. Még jobb volna vasárnap délutánra tenni a keresztelest idejét, amikor bőséges fejtegetéssel lehetne magyarázni: mi az a keresztség? Mert bizony híveinknél sok téves nézet van róla, így pl. hogy Istvánnak, Máriának keresztelest a gyermeket a pap, azaz, hogy ez legyen a neve, holott István keresztelestetik el a teljes Szentháromság tiszteletére, az általa adott kegyelem részesévé keresztyénnek. Áldásos volna az is, ha a szülőket rá lehetne szoktatni arra, hogy oly időben küldjék gyermekeiket megkeresztesítésre, amikor a szertartáson maguk is jelen lehetnek. Egészségi és gyermek halandósági szempontból pedig azt kell erősen hangoztatni, hogy különösen téli időben erősebb korban küldjék a kis gyermeket keresztvíz alá.

Az úrvacsorai három kérdést most már majdnem annyiféleképp teszik fel, ahány lelkész van, ezt tehát most már feltétlenül tisztázni kell. Tiszt. F. Varga Lajos predikátor úrnak abban feltétlen igazat adok, hogy ezt a kérdést szavazással eldönteni nem lehet, sőt nem is szabad, mert abban az Úr igéje az egyedüli mérték. Az azonban felette kívánatos volna szerintem, hogy a presbiteriumok is foglalkoznának vele, hogy alkalom nyíljon nekik ily komoly kérdések feletti elmélkedésre is, ne csak az adón való netáni civakodásra.

Az úrvacsorájánál mostanában a külön kehely használata is komoly vita tárgya lett. Elismerem a ragályos betegségtől való őrizkedés fontosságát, de úgy vélem, hogy a hívő embert a közös kehely használata nem tartja távol attól, hogy hittel magához vegye a szent jegyeket. Azok, akik a közös kehely használata ellen felhozott érvek miatt nem szoktak úrvacsorázni, találhatnak érvet arra is, hogy a külön kehelytől elmaradjanak. Egyik gyülekezetünkben a papválasztásnál az ú. n. intelligencia azzal érvelt, hogy ha nem az ő jelöltjük lesz megválasztva, nem fognak járni templomba; s megválasztották az ő jelöltjüket, de ők azután sem jártak, mert azelőtt sem jártak templomba. Ép így lenne a külön kehely sorsa is. Egy kenyérből, egy pohárból: ez a szeretet jelképe, mert egy a kegyelem is az egy áldozati Bányában.

Istentiszteletünk sorrendjét illetőleg a *hétköznapia*knál a következőket óhajtanám: 1. gyülekezés ideje alatt gyülekezeti éneklés, de felügyelet alatt, hogy rendben és szépen menjen. 2. Az istentisztelet megkezdése fennálló énekkel, amelyet a lelkész bemenetelig nem kezdhet el az énekvezér, egyrészt azért, mert az istentisztelet szépségét rontja, ha a lelkész éneklés közbe jön be a templomba, másrészt meg a késedelmezőknek okot szolgáltat a késedelmre. 3. Alkalmi ének feltétlenül annyi versszakkal, hogy az mindig bevezetett gondolatot, kérést, fohászt stb-t tartalmazzon. 4. Ének végén a templom külső ajtóinak betétele, hogy a késedelmezők rendez szokjanak s a külső zaj is minél inkább ki legyen zárva. 5. Rövid előfohász. 6. Bibliaolvasás. 7. Alkalmi ima. 8. Uri ima. 9. Utóima. 10. Ha van keresztelés, míg a lelkész a szószekekről lejön és az Úr asztala körül elhelyezkedik, egy énekvers eléneklése s úgy a keresztelés. 11. Bezáró ének, mely szinte alkalmi és bevezetett tárgyú legyen. — *Vasárnapi és ünnepnapi istentiszteleti sorrend*: 1. Gyülekezeti ének fokozottabb felügyelet alatt, mint hétköznapokon. 2. A lelkész és presbiterium bevonulása után fennálló ének. 3. Alkalmi ének. 4. Ének után külső ajtó betétele. 5. Előfohász. 6. Bibliaolvasás. 7. Egy alkalmi vers eléneklése. 8. Predikálás. 9. Egy alkalmi vers eléneklése, hogy a gyülekezetnek minél tevékenyebb része legyen az istentiszteletben. 10. Alkalmi ima. 11. Uri ima. 12. Áldás. 13. Adakozásra való felhívás és hirdetés. 14. Bezáró ének. *Úrvacsora osztáskor*: 1. Előfohász. 2. A szereztetési igék felolvasása. 3. Alkalmi beszéd, ne legyen hosszú. 4. Bűnbevalló ima. 5. A három kérdés feltétele. 6. Szentjegyek felett való ima. 7. Szentjegyek kiosztása, mely idő alatt gyülekezeti éneklés; ha sokan vannak, közben bibliaolvasás, tanár, tanító vagy presbiter által. 8. Mikor Isten szolgálja veszi magához, vagy ahol többen vannak, szolgálják ki egymásnak, a gyülekezet fennállva énekeljen egy alkalmi verset. 9. Rövid bezáró beszéd.

10. Alkalmi bezáró ima. 11. Uri ima. 12. Áldás. 13. Bezáró ének.

Horváth Károly,
presbiter.

(Vége következik.)

Iskola

Református pedagógium.

E lapok egyik múlt évi számában egy kis cikk jelent meg „Polgári iskolai tanítóságra képesítés” címen, s a cikk e felhívással végződik: „Szóljunk az ügyszöz!” Bátor vagyok a hozzászólást megkezdeni.

Nagy Márton szerepi lelkész úgy veti oda a címből érthető eszmét, mintha csak épen e felvetés hiányzott volna, s bizó hittel mondja: „Jó kezdetet jó vég koronáz!”

Nem csodálkozom optimizmusán. Éveken át gondoltam én is erre, s megvallom, oly plausibilisnek tartottam magam is, hogy azt hittem, ha valaki nyilvánosság elé vinné. — mindjárt meg is lehetne csinálni. Csak azt véltem lényegesnek, hogy irányadó ajakról szólaljon meg az ige. Ezért nem mertem írni róla.

A kerületi gyűlések alkalmával nem egyszer vetettem fel a fehér asztalnál. S első pereben nagyon megörvendtem, midőn értesültem arról, hogy nem kisebb férfiú, mint Dóczy Imre középiskolai felügyelő foglalkozott e gondolattal a M. Prot. Irodalmi Társ. Debreczeni Körének 1916 május 14-én tartott estélyén. Sajnos, a szép felolvasás szövegének elolvasása után láttam, hogy ő a tervet még egészen időszerűtlennek véli és felhozott okai súlyosak.

A remekbe készült felolvasás kifejti, hogy református tanügyi intézményeink láncolatában még sok hiány van. Kiemeli ezek között a felekezeti óvodáknak, polgári fiú- és leányiskoláinknak kevés voltát és sajnálkozva említi; hogy így aligha lehet *ezidő szerint* szó óvónőképző és polgáriiskolai tanító- vagy tanítónőképző intézet létesítéséről, holott e nemű iskolákkal a róm. kath. egyház bőven el van látva. A mi első feladatunk tehát a polgári leányiskolák létesítése. Hála Istennek, e kötelességeket kezdik is felismerni alföldi nagy gyülekezeteink.

Szabad legyen hivatkoznom arra, hogy magam is foglalkoztam e kérdésekkel tíz év előtt a Hódmezővásárhelyen tartott református tanáregyesületi gyűlésen, amikor is — statisztikai adatok tömegével igazoltan — rámutattam arra, hogy bár oktatásügyi intézményeink szépen fejlődtek és szaporodtak, a többi hazai felekezetek tevékenysége e téreken aránylag még sokkal nagyobb volt, úgy, hogy az utolsó évtizedekben az oktatásügy terén a felekezeti versenyben megdőbbsen visszamaradtunk.

A kezdeményezés bátorsága, mely a reformáció két első századában őseinket annyira jellemezte, megapadt bennünk, s még a haladás amerikai tempója se tudott ismét merész vállalkozókká tenni. Mindent az államtól kérünk s várunk. Félünk a nagyobb anyagi

áldozatoktól. Túlásagos óvatosan latolgatjuk az eshetőségeket.

Bizony, kedves cikkíró lelkész úr, aligha lehet valami eredménye a mi sóhajtozásunknak, ha kerületünk legelső tanügyi tekintélye, aki pedig iskoláink fejlesztéséért annyira lelkesedik, higgadt megfontolás után kimondta, hogy e képzőintézetek létesítése nem időszerű.

De talán mégis nincs elejtve végleg a gondolat? Ha emlékezetem nem csal, egyik közelebbi egyházkerületi gyűlésen, a népiskolai tanügyi bizottság által javasolt egyik határozatban, mint a jövődő postulátumát, emlegették a polgári iskolai tanítónőképzőt?

Hátha gondoltak arra az illetékesek, hogy ez intézeteket is majd a béke első éveiben megcsinálják: sőt talán folynak is már az előzetes megbeszélések? Most még a kerület és kollégium jövedelmei is kelletnél kisebbek.

Igy hát úgy éreztem, felesleges volna tintával locsolgatni az alig kikelt és máris visszanyesett eszme palántát.

És mégis most bátor vagyok csatlakozni az előttem szólóhoz.

A háború nagyon sokáig tart. S mentől tovább tart, annál inkább fogynak a diplomás fiatal emberek is. És annyira kicsi a succrescentia, hogy ime most a közoktatásügyi miniszterium a polgári iskolai tanítókból akar rövid tanfolyamok útján, tanítóképezdei tanárokat képezni. Tehát ime az u. n. „Apponyi kollégium” sem elég. Mily kár, hogy már is nem voltak nekünk ily pedagógiai képző intézeteink. S mily kár, hogy a kidőlt férfiak helyét nem pótolhatjuk a mi gondjaink alatt nevelt tanítónőkkel, illetve tanárnőkkel.

Jó volna talán már a háború folyama alatt megtennünk az előkészületeket e téren is a „több termelés”-re.

Bizonyos, hogy maga a megvalósítás nem volna nehéz. Debreczen oly gazdag református tanerőkben, hogy a megfelelő óra-adók a két képezdeből, a főgimnáziumból és az egyetemnek kivált bölcséleti fakultásáról, könnyen kikerülhetnének. S e kiváló férfiak s nők bizonyára nem vonakodnának a nemes cél szolgálatától, s bizonyára nem latolgatnák felettébb a tisztelét-díj nagyságát. Kivált, amíg az intézmények megalapozásáról volna szó.

Nagy Márton lelkész elsősorban a Kossuth-utcai nőnevelő-intézetre gondol. Én is itt látnám megvalósíthatónak az *óvónőképezdet*. De már a *polgári iskolai tanítónőket képző intézetet az ősi kollégiumban szeretném látni* és pedig azért, hogy az ne csupán tanítónő, hanem tanítóképző is legyen, s hogy a tanárok főleg az egyetem tanárai legyenek. Szerencsére még most elég református tudós van, kivált épen az illetékes bölcséleti fakultáson.

Úgy képzelem, hogy a fiúknak, leányoknak együtt tanulása e fokon nem okozhat aggodalmat, hiszen elvégre a 19 éves okleveles tanítónő már önállóságra-

van nevelve. S a koedukációból még a pubertas korában sem igen származik baj. Az egyetemen meg igazán az egész világon természetesnek veszik azt.

Úgy képzelném a dolgot, hogy egyelőre csak a nyelv- és történettudományi szakágazat lenne Debreczenben létesítve. Természetesen egyelőre csak az első évfolyam. Nem hiszem, hogy a közoktatásügyi miniszteriumban a tervet különösebben akadályoznák, hogy a nyilvánossági jogot megadni vonakodnának. Elvégre hiszen ez intézmény csak a nemrég átadott református bölcséleti akadémia némi pótlása lenne.

Ha egy megfelelő tanár akadna, aki kellő szervezési képességgel is rendelkezik, igazán rövid idő alatt meg tudná valósítani a tervet, az egyházkerületnek, kollégiumnak, debreczeni egyháznak s a városnak némi áldozatkészségével. Igazán csak pár ezer koronányi hozzájárulás kellene reá. Meg vagyok győződve, hogy ha egyszer az iskola készen volna, még az állami támogatás sem maradna el, egyelőre legalább is annyiban, hogy a tanárokat a nyugdíjintézetbe felvenné, fizetésüket esetleg kiegészítené a kormány stb.

A szervező előtt ott lehetne mintául a budai Pedagógium és a pesti Erzsébet nőképezde akadémiai tagozata. Még abban is utánozni lehetne ez intézeteket, hogy a legfelsőbb akadémikus tagozat is ki volna építhető, amit ez intézetekben „Apponyi Kollégium”-nak neveznek. Hiszen a tervbe vett református tanárképezde ennek kereteit egészen megadná. Így lehetne tanító- és tanítónőképezdei tanárok, illetve tanárnők képzéséről is gondoskodni a mi felekezeti képzőink számára.

Debreczenben volna *gyakorlóiskolának* alkalmas tanintézet is úgy a nők, mint a fiúk számára. S meg vagyok győződve, hogy néhány év alatt ez intézeti komplexum túlszárnyalná a szatmári zárdai hasonló intézeteket vagy a kalocsai, kőszegi s többi vidéki kath. intézeteket, sőt hamarosan elérné a budapesti angol-kisasszonyokét is . . .

Dr. Gergely György.

(Vége következik.)

Közélet

Az alkoholizmus elleni védekezés sikerei.

Lehangoló igazságot közölt e lap 1917 évi 51. számában *Vadászi* az alkoholizmus elleni védekezés eddigi hiábavalóságáról és e lehangoló igazságok nekem mégis örömet szereztek. Igen, mert az eredménytelenség miatti keserűség egy sikerben gazdagabb jövőért való munkálkodásra szolgál buzdító eszközül. Ime, én mindjárt a védekezés *sikereire* mutatok reá.

Előttem van a „Kékkereszt évkönyve” 1916-ról. Bár megérdemelné, de lapunk mostani terjedelme nem engedi meg, hogy a 130 oldalas könyvet részletesen ismertessem, épen azért csak egy kis országban, a Dániában folyó sikeres munkát ismertetem belőle. A

munka nem régi. Az első kísérleteket 1895-ben tették, de a valódi munka csak 1901-ben kezdődött, amikor mintegy 50 buzgó, az evangéliomot szerető ember összeállt és Krisztus nevében felvette a harcot az alkohol ellen. Ezek az első évben megnyertek az ügynek mintegy 1000 embert és 1915-ben már volt a Kékkereszt egyletnek 29,692 tagja és pedig: 253 lelkész (köztük 3 püspök), 72 evangélista, 344 tanító és tanítónő és 23 orvos, 3 országgyűlési képviselő és igen sok presbiter. Az egész munka élén Juhl N. koppenhágai lelkész buzgólkodik. Van 486 egyletök s egyleti lapjuk 15,000 példányban jelenik meg. A központi iroda 1915-ben több mint 40,327 korona értékű alkoholelleses íratot terjesztett el. Eladott egy év alatt 70,000 alkohol ellenes könyvet és íratot, ugyanilyen naptárt 6000 példányban s énekes könyvet 15,000-et. A gyermekek között 1915-ben „Remény szövetség“-i tag volt 4315. A gyermekek lapja 2000 példányban jelenik meg hetenként. 3 mentőothonában egy év alatt 1150 részegessel foglalkoztak és közülök igen sokat testileg és lelkileg megmentettek. A mentőothonok befizetett vagyona meghaladja a 300,000 koronát. Mentő munkára 1915-ben 64,833 koronát fordítottak. Joggal mondhatjuk — írja Juhl lelkész, — hogy a Kékkereszt Dániában sikeresen munkálkodik és hogy e munka nagyjelentőségét a nép is belátja. Egyedül a „Fährör“ szigetek 18—19,000 halász lakója közül 1200-nál több a kékkeresztes. Az egész országban 200,000 tagja van az abstinens egyletnek.

És ha most azt kérjük, hogy értek el ilyen sikereket? Csak egy feleletet adhatunk: az evangéliommal! Mert hiába, az alkoholizmus hatalom, még pedig nagy hatalom, mert pénzt és élvezetet jelent. Épen azért csak még erősebb hatalommal lehet ellene küzdeni, ilyen pedig csak egy van: a Krisztus evangélioma, mely ma is, itt is Istennek hatalma minden hívőnek idvességére! Ez a kékkereszt egylet fegyvere. Ezzel küzd az alkohol ördöge ellen a 121,662 kékkeresztes 2056 szervezett egyesületben. Ezek között van 23,256 olyan tag, akiket az egylet szabadított meg az evangéliom segítségével az alkoholtól. Különösen megható az évkönyv képei közül a svájciaknak az a csoportképe, akiket 25, vagy több évvel ezelőtt ragadtak ki az alkohol karmai közül.¹ Bizony csudálatos, áldott sikerek! Hány embert adott vissza ez a munka önmagának, családjának, egyházának, hazájának!

Ne is várjunk mi sikereket az „állami“ védekezéstől, ezt csak az evangéliomtól áthatott társadalom végezheti el. Nem sok eredménye lesz annak sem, ha a konvent, vagy a zsinat keresi is meg ez ügyben az államot, hanem ha a lelkészek veszik kezükbe a munkát és a konvent, vagy a zsinat azok hátamögé áll, ha Magyarországon is nem 10—12 lelkész küzd az ár ellen, hanem a lelkészek százai veszik fel a harcot,

¹ A német nyelvű évkönyvet ingyen megküldi e sorok írója bárkinek 12 fillér portóbélyegért.

akkor majd lesznek sikerek mi közöttünk is. Előbb még a gondolkozás ferdeségei ellen kell harcolnunk, ezt kell megváltoztatnunk, hogy az állam is belássa, hogy ha veszít is a pálinka árusítás csökkenése miatt, de nyer nemcsak erkölcsben, egészségben, hanem *pénzben* is, ha polgárai erejét, munkaképességét nem teszi tönkre az alkohol, hanem a józan, takarékos, életerős munkás előre halad, gyarapszik, s így több terhet bír, több adót fizet, mintha keresetét elissza és lesz börtöntöltelék, ingyenes kórházi ápolat, koldús, lélekben és testben rom.

És ezért küzdeni, az alkoholizmus elleni védekezés sikereit kivinni elsősorban a mi föladatunk, a mi kötelességünk, evangéliomi keresztyén lelkészeké, mert a mienk a Krisztus evangéliomának az ereje. Nekünk nem szabad elásni még az egy talentumot sem! Ez minket a védekezés munkájára kötelez. Tömörüljünk hát. Nem kell ide pénz, tekintély, a maga idején majd meg lesz az is. Két dolog azonban okvetlen szükséges: a Krisztus evangéliomába vetett élő hit és az igaz felebaráti szeretet. Ha e kettő egyesít bennünket a munkára, én bizonyos vagyok benne, hogy mi magyarok is hamarosan reá tudunk mutatni az alkoholizmus elleni védekezés sikereire is.

Debreczen.

Makay Lajos,
református diakonissza lelkész.

Halottaink

Dr. KENESSEY BÉLA.

Az erdélyrészi református egyházkerület püspöke, életének 60. évében jobblétre szenderült. Régóta betegeskedett, utóbb már súlyosbodó fájdalmakat is szenvedett a különben sem athléta szervezetű, de lelkileg annál erősebb férfiú, s a róla hírtelt értesülések után talán alig lepott meg bárkit is az ő aránylag korainak mondható halála. Szép tehetségekkel megáldott, kiváló egyéni tulajdonságokkal ékeskedő, páratlan kitartású, eredménytelen buzgóságú, hivatásos, rátermett és eredménydús tevékenységű, példás jellemű, egész ember, hívő keresztyén, igazi egyházi előjáró volt, akiben méltán összpontosult az erdélyrészi református egyházkerület bizodalma, amidőn öt tíz évvel ezelőtt püspökül választotta. Mint éles elméjű, nagy reményű ifjú, a jövőjéhez fűződő várakozásokhoz méltó módon futotta meg tanulói pályáját; kitünt akadémiái és egyetemi pályatársai között; elsőként becsülték, szerették kartársai, mikor még Budapesten theologiai tanári minőségben működött, majd mint a kolozsvári theologiai fakultás igazgatója vezetett és alkotott. Bölcs, erélyes, tapintatos volt, mint az egyházi és tanügyi társadalmat mozgató, irányító és kormányzó testületek, bizottságok nélkülözhetetlen tagja, viszont elismerésre érdemes munkásságot fejtett ki úgy a tudományos, mint az építő szakirodalom mezején. Felejthetetlen, fennkölt lelkű neje halála után azonban

fogyton-fogyott az ereje, hanyatlott az egészsége, meglankadt az energiája, miglen nemes harcának megharcolása s hitének megtartása után az Úr jobb hazába szólítja el. Gyászba borult édes leányának, derek fiainak és vejének adjon Isten vigasztalást és megnyugtató erőt. A testvér-egyházkerület alkotmányának kidölt erős oszlopa helyébe pedig állítson az Úr minden tekintetben méltó utódot.

Özv. Soltész Jánosné, néhai Soltész János ombodi lelkipásztor özvegye munkás és áldásos életének 76-odik, özvegyiségének 10-ödik évében folyó hó 7-én, az Urban esendesen elaludt. A tisztas nagyasszony porsátorát 9-én temették el Szinerváralján mély részvét mellett. A boldogult édes anyja volt Soltész Elemér nagybányai lelkésznek és Sátor Dávidné szinerváraljai lelkésznek, akiknek s a többi gyermekeknek, unokáknak és rokonoknak adjon az Úr vigasztalást a boldog viszontlátás remény-ségében.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

„Illetéktelen elemek“. Annak idején hű krónikásként megemlítettük, hogy a debreczeni tudomány egyetem református theologiai kara ünnepélyt rendezett a reformáció négyszázados évfordulója alkalmából. Csak regisztráltuk az eseményt, de nem kísértük semmi megjegyzéssel, mert úgy tartottuk, hogy kinek-kinek a meggyőződése és ízlése szabja meg, mimódon akar ünnepegni, s ha vontunk is abból némely tanulságot, a magunk részéről nem óhajtottuk, hogy az ünneplés vitakozás alkalma legyen. Nem fogunk ezzel az ünneppel ezután sem foglalkozni, s azokra, amiket lapjaink ez ünnepre, vagy annak főpontjára megjegyeztek, sem most, sem a jövőben nem teszünk semmi észrevételt. Ám a *Protestáns Egyházi és Iskolai Lapnak* ezen ügyre vonatkozó cikkében (írta Sebestyén Jenő) van egy passus, amit nem hagyhatunk szó nélkül. Így hangzik: *„Zoványit hatalmas és részben illetéktelen elemek is segítették be Debreczenbe“.* Mi úgy tudjuk, (és jól tudjuk) hogy a kultuszminisztérium teljes mértékben honorálta a debreczeni jelölést. Ott tehát nem érvényesültek illetéktelen elemek. Itt pedig — azaz Debreczenben — megint nem érvényesült semmi más, mint a Zoványi kiemelkedő tudományos munkásságának elismerése. Ezt mi itt jobban tudjuk és protestálunk az „illetéktelen elemek“ befolyásának gyanúja ellen. Váltig csodáljuk is, hogy a cikkíró amikor Zoványin akar sújtani, a meg nem fogható formába burkolt állításával tulajdonképen azt az előkelő testületet bántja meg, mely a kinevezés előkészítésére volt hivatva.

K. B.

Az Ottó hadiárvaház részére a vámosoroszi kisdéd gyülekezet 125 K-t küldött. Ebből az összegből 63 K 72 fillér a karácsonyi perselypénz, amit ezután is évről-évre az Ottó hadiárvaház javára fognak ado-

mányozni. Buzgó hívek, hithű pásztor ékes bizonyoságtétele.

A mezőtúri egyház lelkészi és világi vezetősége a gyülekezet híveihez körlevélszerű felszólítást küldött az új év alkalmából, hathatósan fejtegetvén azt, hogy a reformáció évfordulója ne csak ünneplés lett legyen, hanem az egyház tovább építésének is korszakos mozzanata maradjon. Evégből a tanyai hívek számára négy, a városi hívek részére még két lelkészi állomást és templomot akarnak felállítani. Az ily módon kilenc egyházat átölelő mezőtúri gyülekezet aztán egyházmegyei kormányzást létesítene. Ebből a szép programból legelsőben is egy utazó lelkész munkába állítását tartják halaszthatatlan kötelességnek. Legyen az Úr gazdag áldása a hegyen épült városban, hogy messze világoljon hívei javára és az Úr dicsőségére.

Kitüntetés. Pásztor István kállósemjéni református lelkésznek a magyar kultúra és a református egyház szolgálatában évtizedeken át kifejtett buzgó munkássága elismerésül Öfelsége a Ferencz József-rend lovagkeresztjét adományozta. A 87 éves kiváló férfiút e kitüntetés alkalmából őszinte szívvel üdvözljük.

A Bethlen Gábor-nyomda r.-t. alakuló közgyűlése január 30-án délben 12 órakor lesz a budapesti református theol. Ráday-könyvtárának olvasótermében. A 200,000 K alaptőkét híveink 70,000 K-val jegyezték fölül, így az alakuló közgyűlés mindjárt föl is emeli az alaptőkét.

A Református Sajtóegyesület alakuló közgyűlése január 31-én délben 12 órakor lesz ugyancsak a Ráday-könyvtár olvasótermében. Már eddigelé is többen jelentkeztek az Egyesület alapító- és rendes tagjaiul. Az alapító tagok egyszersmindenkorra legalább 100 K-t, a rendes tagok évi 4 K-t, a segítő tagok legalább 1 K-t fizetnek évenként. Tagsági jelentkezések dr. Kováts István theol. tanárhoz (Budapest, IX. Ráday-utca 28) küldendők.

A Kálvin-Szövetség harmadik téli konferenciája január 29-től február 1-ig lesz a budapesti református theol. Ráday-könyvtárának olvasótermében. Az első három nap, a reggeli áhitatokat követőleg, az alábbi kérdések kerülnek megvitatásra: A kálvinizmus, mint a reformáció betetőzése, A predestináció (2 előadás), A keresztyénség és a szocializmus (2 előadás), A sajtó szerepe jövő munkánkban. A délutáni gyűléseken „A magyar kálvinizmus legsürgősebb feladatai“ kerülnek sorra 3 előadással kapcsolatban. Ezeket követőleg esténként dr. Ravasz László a régi képviselőház üléstermében előadássorozatot tart „Kiesoda az ember?“ címen. A negyedik nap, a lelkészek külön gyűlésén az alábbi témák kerülnek szőnyegre: Az áttérők előkészítése, Lelkészválasztásunk reformja, A modern kálvinista pap könyvtára. Az utolsó esti gyűlés befejező áhitattal végződik. Részvételi jegy az összes előadásokra 2 korona.

Kitüntetések. Papp Géza tábori lelkésznek, aki hosszabb ideig volt az orosz és olasz fronton, Öfelsége a lelkészi érdemkereszt 2. osztályát fehér-vörös szalagon adományozta. Tóth Lajos tábori lelkész a legfelsőbb

dicsérő elismerést érdemelte ki a kardok egyidejű adományozásával. Gratulálunk.

Adomány. Bölöny Józsefné, szül. Nedeczky Ferike úrnő 300 K újévi ajándékot osztatott ki a biharugrai református iskolában tanuló 15 szegénysorsú hadiárva között. A kiosztást Nagy Imre lelkész végezte. A tett magában hordja dicséretét.

A szamoskrassói református egyház tagjai a négyszázados reformációi emlékünnepegy alkalommal tartott díszközgyűlésen O. S. lelkész indítványára kimondták, hogy a nagy évforduló méltó megörökítése céljából jubileumi emlékalapot teremtenek, melyre 21 egyháztag, önkéntes adományozás folytán ez ideig 5600 K (Ötezerhatszáz kor.) értékű hadikölcsön-kötvényt adott be az indítványozó lelkész kezébe. A gyűjtés folyamatban van s remény van arra, hogy az alapítvány a hívek buzgósa és áldozatkészsége folytán tekintélyes összegre emelkedik. Ugyancsak Szamoskrassón a lelkész által alapított és ügyesen vezetett fogyasztási szövetkezet igazgatósága, a szövetkezet gondosan gyűjtött és őrzött tartalékjaiból 5210 koronát (Ötezerkettőszáztíz koronát) adott a református egyháznak, hogy ez összeg kamatjaiból magyar nemzeti szempontból fontos iskolái fentartásának, fejlesztésének költségeit fedezze. Jelentős és messzekiható nagy esemény a szamoskrassói birtokparcellázás is, mely úgy magyar nemzeti szempontból, mint református felekezeti szempontból is kellő méltánylást érdemel. Oláh S. lelkész kezdeményezésére és közbenjárásával az Altruista Bank vett át egy 850 holdas birtokot, mely a helybeli és kirszében a szomszédközsgébeli magyar gazdák között parcellázott. A nagyon jó minőségű és a mai viszonyok között igen olcsó nagy birtok törekvő, becsületes, magyar kálvinisták kezére került! maga az egyházközsgé is vett 50 holdat egyházfentartási alapja javára.

A Magyar Református segélyegylet pénztárából segélyt kapnak az 1917. évről: Alsószabolcs-hajdúvidéki egyházmegyéből: Polgár 150, Nyirmártonfalva 100, Nyirábrány 100, Nyiracsád 100, összesen 450 korona. Békésbányai egyházmegyéből: Temesvár 200 korona. Bihari egyházmegyéből: Fugyivásárhely 100, ugyanaz a hegyenlakók gondozásáért 100, Hegyközpályi 100, Hegyközsáldobágy 100, Nagykakucs 100, Pelbárthida 100, Pusztajlak 100, Rév 150, Váradles 150, összesen 1000 korona. Debreczeni egyházmegyéből: Felsőjózsa 150, Alsójózsa 150, összesen 300 korona. Érmelléki egyházmegyéből: Éradony 150, Érköbőkút 100, Szentjobb 200, Csokaly 100, összesen 550 korona. Felsőszabolcsi egyházmegyéből: Kopócsapáti 150, Nyírlövő 100, Révaranyos 150, összesen 400 korona. Hevesnagyunsági egyházmegyéből: Rákóczyfalva 150, Bucatelep 150, összesen 300 korona. Középszabolcsi egyházmegyéből: Geszteréd 150, Kallósemjén 100, Nyírbrony 100, Nyírkákó 150, Nyírkéres 100, Piricse 100, összesen 700 korona. Máramaros-ugocsai egyházmegyéből: Dolha 100, Feketepatak 100, Kisbony 100, Királyháza 150, Nagytarna 100, Nevetlenfalu

100, Tekeháza 100. Tiszapéterfalva 100, Tiszaujhely 150, összesen 1000 korona. Nagykárolyi egyházmegyéből: Bere 150, Csomaköz 150, Oicsvaapáti 100, Kraszna-szentmiklós 150, Papos 100, Kaplony 100, összesen 750 korona. Nagyszalontai egyházmegyéből: Belényes 150, ugyanaz Vaskóh gondozásáért 100, Csermő 100, Kisháza-Széplak 100, Belényes 100, Magyarséke 150, Radna-Lippa 150, Szinte 150, összesen 1000 korona. Szatmári egyházmegyéből: Csengerujfalu 100, Darnó 100, Jánk 100, Komlódtótfalu 100, Kölese 100, Mánd 100, Nemesborzova 100, Rápolt 100, Sonkád 100, Szamosangyalos 100, Ura 100, összesen 1100 korona. A segélyek az idő rövidege miatt az egyes egyházakhoz küldettek ki közvetlenül múlt évi december 31-én. A bélyegtelen nyugták utólagos beküldését, amennyiben még nem küldték volna be, ezen az úton kéri az egyházkerületi pénztári hivatal a segélyezett egyházaktól.

Tiszabecsen a reformáció 400-ados évfordulóját lelkesen ünnepelték. A december 15-én tartott díszgyűlés a „hitújítás emléke szegényalapra“ 500 koronát szavazott meg, mely összeg a nép között gyűjtés útján pár nap alatt 800 koronára szaporodott. A gyűjtés folyik és szép eredménnyel kecsegtet, bár az orgonáalapra is gyűjtés indult meg. A díszgyűlés kiemelkedő pontja volt Tóth István gazdálkodónak és hitvesének Jeney Piroskának nagy áldozatáról szóló bejelentés. Nevezettek, kiknek eleddig is sok javával élt a gyülekezet, a templom kifestésére és orgonára 2000, (Kettőezer) koronát fizettek le a gondnok kezébe, mely cselekedetükkel is szépen megbizonyították, hogy templomot híven gyakorló vallásosságuk Isten dicsőítésére tettekben is megnyilvánul. Nemes példájuk nem maradt hatás nélkül. Fekete Lajos és neje Botos Julianna 200 K-t adtak másnap az orgonára. Sőt újabb nagyobb adományokra van kilátás, úgy, hogy a ma már 3350 K-ra nőtt orgonáalap a hívek között folyó házankénti gyűjtésből meggyarapodva, hamarosan elég lesz ahhoz, hogy a becsütás és vidéken párját ritkító szép templomban az áhított békéért orgona zengéssel is dicsőítsük az Urat. A templomban dec. 16-án volt alkalmi istentisztelet, amelyen G. Szabó M. lelkész I. Móz. 1, 3, 4 alapján mondott beszédet. Ugyane nap délutánján volt a három iskola együttes ünnepélye nagy közönség részvételével, amely felemelő gondolatok között távozott a nagy évfordulati ünnepegekről azzal a hő óhajtással, vajha a félezer évet a mainál boldogabb embrenyom ünnepelhetné.

Házasság. Báró Bottlik István földmívelésügyi államtitkár, az alsóborsodi egyházmegye egyik világi tanácsbírája, 1917 december hó 19-én tartotta esküvőjét néhai Joanovits István és neje Dungserszky Olga leányával, Joanovits Stefániával a pesti görög-keleti szerb templomban.

Kortársainkhoz intézett felhívásunkra Zih Sándor debreczeni lelkészhez lelkésztársunk segítése céljából Bán István bojti lelkész szalonnát, sonkát, pogácsát, Szabó István bilkei lelkész 15 K-t, Erdős Károly 10 K-t adományozott. További segítséget és gyámolitást Zih Sándor lelkész címére (Debreczen, Árpádtér) kérünk ezután is.

A debreczeni református főgimnáziumban és tanítóképzőintézetben a tanítás folyó hó 17-én megkezdődik.

Lelkészválasztás más egyházkerületben. A kolozsvári egyházmegyébe kebeleztet vajdakamarási egyház egyhangúlag Kósa Mihály kolozsvári hitoktató-segédlelkész választotta meg.

Áttérés. 1917 december 18-án Szárazajtán 73 görögkeleti hívő tért át a református vallásra. Örvendetes esemény a magyarság szempontjából is.

A katolikus autonómiával kapcsolatban Arad városát és közönségét élénken foglalkoztatja az a kérdés, hogy az aradi királyi főgimnáziumot — amelyet a minisztérium hat év óta királyi katolikus főgimnáziumnak címez — szintén át fogják-e adni a katolikus egyháznak?

Az egyházkerületi pénztári hivatal arra kéri az érdekelt nt. lelkész urakat, hogy a hivatalos meghirdetés előtt ne méltóztassanak sem a kongrua, sem a korpótléknyugtát kiállítani. A hirdetés lapunk következő számában jelenhet meg s már itt felhívjuk a figyelmet arra, hogy a hirdető közlemény végén olvasható információkat méltóztassanak kellő figyelemre méltatni.

Csere. Kisebb alföldi gyülekezet lelkésze cserére lépne neki megfelelő gyülekezet lelkészeivel. Zárt és felbélyegzett borítékokban beküldött ajánlatokat továbbít a kiadóhivatal.

Szerkesztői üzenetek.

F. V. L. és N-n. Jönni fog.

Adakozó lelkésztársaink érdeklődésére tudatjuk, hogy a kerdezett paralízisben szenved, ezért kérjük közvetve az adományokat.

Tartalom. Jövünk. — Egyház. Horváth Károly: Református anyaszentegyházunk építése. — Iskola. — Dr. Gergely György: Református pedagógium. — Közélet. Makay L.: Az alkoholizmus elleni védekezés sikerei. — Halottaink. — Különlék. — Hivatalos értesítés.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
80—1918. szám.

Körlevél

valamennyi kebelbeli Nagytiszteleti Lelkészi Hivatalhoz.

A nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úrnak múlt év december hó 21-én 198,596. számú intézvénye alapján szives tudomásul végett értesitem Nagytiszteletedet, hogy a cs. és kir. Hadügyminiszter úr múlt év december hó 7-én, Abt. 8—H. B. 22,190—I. szám alatt a magyarországi katonai parancsnokságokhoz intézett távirati rendeletével újból intézkedett aziránt, hogy a harangok leszerelésénél az istentiszteletekre minden lehető figyelem fordíttassék. Ugyane rendelet értelmében a harangok leszerelésének az istentiszteletek tartama alatt, vagy vásár- és ünnepnapokon egyáltalán nincs helye.

Mind e rendelkezések megtartásáért az illető katonai építészeti igazgató személyileg felelőssé tétetett.

Atyafiságos szeretettel vagyok:
Debreczen. 1918 január 8.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Reformációi jubileumi ujdonságok!

Ünnepi hangok költemények a reformáció világából ...

Írta: **Baja Mihály.**

Ára 1 kor. Portóra 10 fill. küldendő.

A magyar reformáció könyve

Szerkesztette: **S. Szabó József**

41 képpel. Ára 2 K 40 fill. Portóra 20 fill. küldendő.

Emlékkönyv a reformáció 400 éves jubileumára

Szerkesztette: **URAY SÁNDOR.**

28 képpel. Ára 3 K 60 fill. Portóra 20 fill. küldendő. Minden egyforma könyvből megrendelt 10 példányra egy ingyenpéldánnyal szolgálunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

prot. irodalmi könyvkiadóhivatala **Debreczen.**

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.